

Številka: 801-07-3/2021/5
Ljubljana, 6. 7. 2021

Predlog

Državni svet Republike Slovenije je na 42. seji 7. 7. 2021, v skladu z 98. členom Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14, 26/15, 55/20 in 123/20), obravnaval Pobudo Komisije Državnega sveta za lokalno samoupravo in regionalni razvoj v zvezi s problematiko na področju odpadnega blata iz komunalnih čistilnih naprav, ter na podlagi prvega odstavka 56. člena Zakona o Državnem svetu (Uradni list RS, št. 100/05 - UPB1 in 95/09-odl. US, 21/13-ZFDO-F in 81/18 – odl. US) sprejel naslednji

S K L E P:

Državni svet Republike Slovenije podpira pobudo Komisije Državnega sveta za lokalno samoupravo in regionalni razvoj ter Vladi Republike Slovenije in Ministrstvu za okolje in prostor predlaga, da pobudo proučita in nanjo odgovorita.

Pobuda Komisije Državnega sveta za lokalno samoupravo in regionalni razvoj se glasi:

Vlada Republike Slovenije in Ministrstvo za okolje in prostor naj v sodelovanju z lokalnimi skupnostmi oz. njihovimi reprezentativnimi združenji, Zbornico komunalnega gospodarstva ter ostalimi relevantnimi deležniki čim prej pristopita k pripravi kratkoročnih in dolgoročnih sistemskih rešitev za okoljsko sprejemljiv sistem ravnanja z odpadki, vključno s sistemom ravnanja z blatom iz komunalnih čistilnih naprav.

Obrazložitev:

Komisija Državnega sveta za lokalno samoupravo in regionalni razvoj se je na 66. seji 5. 7. 2021 seznanila s pobudo Skupnosti občin Slovenije za obravnavo problematike kritičnih razmer z odpadki/odpadnim blatom, na kateri so sodelovali predstavniki Skupnosti občin Slovenije, Združenja mestnih občin Slovenije, Zbornice komunalnega gospodarstva in Ministrstva za okolje in prostor.

Komisija Državnega sveta za lokalno samoupravo in regionalni razvoj je bila seznanjena, da Skupnost občin Slovenije ostro obsoja onesnaževanje okolja z odpadnim komunalnim blatom in izraža skrb, da so zadnja razkritja okoljskega kriminala le vrh ledene gore in da je resnično stanje bistveno slabše. Pri tem opozarja, da so sedanje kritične razmere predvsem posledica preteklega odlašanja z umeščanjem ustreznih objektov za energijsko izrabo odpadkov in zanašanja na

njihovo predelavo na tujih trgih, ki pa so se zaprli. Trenutno predstavlja edino rešitev umeščanje objektov za termično obdelavo odpadkov/komunalnega blata v prostor, saj je družba brez odpadkov še preveč oddaljen cilj. Občine se zavedajo odgovornosti na zadevnem področju, vendar so omejene, saj ne vedo, kam z odpadnim blatom. V Skupnosti občin Slovenije sicer pozdravljajo aktivnosti resornega ministrstva v primeru nelegalnega odlaganja blata iz komunalnih čistilnih naprav v naravi v posameznih lokalnih okoljih, vendar je nujno aktivnosti države pospešiti, saj so odpadki tukaj, tudi na območjih, ki ogrožajo pitno vodo in zdravje ljudi. V preteklosti so mnoge občine že izrazile interes za postavitve ustreznih objektov, ob upoštevanju vseh najvišjih okoljskih standardov, vendar pričakujejo in potrebujejo konkretne ukrepe države, zlasti zakonske in podzakonske akte za podelitev koncesij javne gospodarske službe, zagotovitev finančnih sredstev in pomoč pri umeščanju objektov, ki so strateškega pomena tako za občine kot za državo. Skupnost občin Slovenije poziva pristojne državne institucije, da v dialogu z občinami čim prej poiščejo sistemske rešitve za vzdržen in okoljsko sprejemljiv sistem ravnanja z odpadki, pri čemer je treba odpreti tudi javno razpravo o objektih za termično obdelavo odpadkov ter razmisliti o možnosti uporabe digitalnega sistema za nadzor za sledenje odpadkov. Opozorilo o nujni pospešitvi aktivnosti za ureditev zadevne problematike se pridružuje tudi Združenje mestnih občin Slovenije, kjer poudarjajo, da problem ni hipotetičen, ampak je realen in se lahko le še poveča. Pri tem tudi izpostavljajo, da vsi stroški odvoza odpadnega blata, ki so se enormno povečali z zaprtjem tujih trgov, bremenijo potrošnike. Pri tem je nujno tudi ustrezno javno komuniciranje s ciljem poudarjanja odpadkov kot delom krožnega gospodarstva.

Na Zbornici komunalnega gospodarstva (v nadaljevanju: zbornica) poudarjajo, da so že 2004, ko se je izvajala intenzivna gradnja komunalnih čistilnih naprav (v nadaljevanju: KČN), začeli opozarjati, da je nujno pravočasno poiskati ustrezne rešitve za odpadno blato v smislu samozadostnosti. Ko je Madžarska konec 2019 sprejela politično odločitev in zaprla trg za sosednje države, se je problematika odstranjevanja odpadnega blata zaostрила, z začetkom epidemije Covid-19, ko so se izvozne možnosti zaradi logističnih omejitev še dodatno zmanjšale, pa so razmere postale že neobvladljive. Na zbornici poudarjajo, da so prevzemniki sicer prevzemali odpadno blato iz KČN in ga odvažali, vendar javne evidence ne izkazujejo transparentnosti poti. Medtem ko evidenčni listi, ki spremljajo odpadke znotraj Slovenije, pokrivajo zgolj odpadke na domačem ozemlju, se odpadki za izvoz evidentirajo prek notifikacije, kar pomeni, da se evidence ne pokrivajo in zato ni moč avtomatsko zaznati anomalij glede nelegalnega odlaganja odpadnega blata. Sledljivost je toliko težja, ker skušajo prevzemniki optimizirati stroške odvoza odpadnega blata v tujino tudi s sušenjem mokrega blata (cca 20 % suhe snovi), saj so stroški transporta suhega odpadnega blata nižji, vendar pri tem na zbornici opozarjajo, da ni jasno, ali posamezni prevzemniki dejansko posušijo odpadno blato ali ga nelegalno odložijo v naravi. Kot opozarjajo na zbornici, si v preteklosti nihče ni predstavljal, da bo nekdo legalno prevzel odpadno blato v KČN in ga odložil v naravo, pri čemer so KČN namenjene prav preprečevanju obremenjevanja okolja. Posvetovalna skupina za ureditev problematike blata iz KČN, ki jo je vodila zbornica, je pripravila izhodišča za ureditev problematike. Kot kratkoročno rešitev je predvidela tudi predelavo blata v kompozitni material (npr. za polnjenje rudniških rovov, ki povzročajo posedanje zemljišč v Velenju), kot edino možno dolgoročno rešitev pa predlaga monosežig odpadnega blata, kar je tudi praksa v drugih evropskih državah.

Pri tem je monosežig tudi ustrezna rešitev za prihodnje obvezno izločanje fosforja iz tovrstnih odpadkov. Zbornica predlaga oblikovanje državne strategije, ki bo narekovala način ravnanja z odpadnim blatom iz KČN, pri čemer predlaga tri do največ štiri regionalno enakomerno razporejene monosežigalnice z opredelitvijo občin, s čimer bi se izognili slabim izkušnjam v primeru regijskih centrov ravnanja z odpadki, ki so postavljeni pretežno le v vzhodni Sloveniji, zaradi česar se odpadki prevažajo iz enega konca države na drug konec, s čimer le obremenjujemo okolje in povečujemo stroške, ki jih na koncu plačajo uporabniki oz. potrošniki.

Kot je bila seznanjena Komisija Državnega sveta za lokalno samoupravo in regionalni razvoj, Ministrstvo za okolje in prostor občine poziva, da izkažejo interes za morebitne lokacije za termično obdelavo tovrstnih odpadkov (monosežigalnice), pri čemer je nujen dogovor oz. konsenz med občinami, saj gre za lokalno gospodarsko javno službo, in ni nujno, da država posega na to področje. Bo pa Ministrstvo za okolje in prostor finančno podprlo pripravo strokovnih podlag za izgradnjo tovrstnih objektov. Na ministrstvu ocenjujejo, da sedanja anarhija ni toliko posledica neustreznega sistema, ampak sivih con, ki jih ob pomanjkljivem nadzoru izkoriščajo posamezne družbe. Na resornem ministrstvu se strinjajo s predlogi zbornice glede monosežigalnic in nadaljnega odstranjevanja fosforja.

Medtem ko se je Evropa odločila za urejanje kanalizacijskega omrežja s čistilnimi napravami v naseljih nad 2000 PE, Slovenija gradi tovrstno javno infrastrukturo, katere primaren namen je varovanje okolja in čista voda v naseljih pod 2000 PE. Ob intenzivnem opremljanju naselij s tovrstno infrastrukturo pa nam še ni uspelo poiskati ustrezne rešitve za odpadno blato iz KČN, ki se bo z nadaljnjo gradnjo (malih) čistilnih naprav le še bolj kopičilo. Pri tem se opozarja, da je problematika odstranjevanja odpadnega blata v luči odkritih nelegalnih odlagališč v naravi trenutno najbolj pereča, vendar so težave tudi na področju drugih frakcij odpadkov (npr. embalaža). Občine se že vse od njihovega nastanka soočajo s težavami na področju komunalnih odpadkov, saj se tehnični in okoljski standardi v luči zasledovanja okoljskih ciljev z leti zaostrejujejo. Obstaja ocena, da je sistem ravnanja z odpadki neustrezen, ker je bil v preteklosti prepuščen številnim deležnikom, ki zasledujejo različne parcialne interese.

Komunalna podjetja morajo neprekinjeno zagotavljati storitev odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda, pri čemer ob delovanju čistilnih naprav neprekinjeno nastaja odpadno blato, ki ga je treba ustrezno obdelati, ne glede na dogajanje na trgu, zato je nujno na območju Slovenije zagotoviti ustrezno ravnanje z odpadnim blatom na način, da se zagotovi neprekinjen prevzem in končna obdelava blata, ki nastaja v procesu čiščenja komunalnih odpadnih voda in to v okviru zagotavljanja storitev obveznih gospodarskih javnih služb varstva okolja.

Komisija Državnega sveta za lokalno samoupravo in regionalni razvoj podpira prizadevanja Skupnosti občin Slovenije za pospešitev postopkov reševanja težav z odpadnim blatom iz komunalnih čistilnih naprav, saj je problem realen in ga občine niso sposobne same reševati. Pri tem je nujno, da država pripravi systemske zakonske rešitve za samooskrbno obvladovanje tovrstnih odpadkov, kar pomeni, da bomo za nastale odpadke sami poskrbeli in se ne bomo zanašali na cenovno neugodne tuje trge ali celo slabo tujo prakso, kjer je ravnanje z odpadki oz. odpadnim

blatom okoljsko nesprejemljivo. Pri tem mora država občinam tudi finančno pomagati pri vzpostavitvi ustrezne infrastrukture za termično obdelavo tovrstnih odpadkov po vzoru tujih praks, saj je odpadno blato proizvod vseh državljanov in torej skupen problem, ne le problem posameznih občin.

Komisija Državnega sveta za lokalno samoupravo in regionalni razvoj je opozorjena, da ne smemo ponoviti pretekle napake, ko je država prepustila vzpostavitev regijskih centrov za ravnanje z odpadki lokalni ravni, češ da gre za lokalno gospodarsko javno službo in torej sodi v lokalno pristojnost. Posledično je tovrstna infrastrukturna regionalno neustrezno razporejena po ozemlju Slovenije, saj je locirana v vzhodni Sloveniji, medtem ko je v zahodnem delu države ni in so zato komunalna podjetja primorana voziti odpadke več 100 km daleč. Država je tista, ki mora vzpostaviti sistem standardov za ravnanje z odpadnim blatom in usmeritev, ki bodo v interesu vseh državljanov in državljanov.

Termična obdelava odpadnega blata iz KČN (monosežig, v okviru katerega se lahko pridobiva tudi fosfor kot deficitaren element) je neizogibno dolgoročna rešitev, pri tem pa se državni svetniki zavedajo težav pri umeščanju tovrstnih objektov v prostor zaradi nasprotovanj številnih okoljevarstvenih organizacij in posameznikov. S ciljem preprečevanja zaustavljanja procesa jih je zato nujno že v začetni fazi treba povabiti k sodelovanju, da predstavijo sprejemljive in morebitne alternativne rešitve. Če hočemo v bližnji prihodnosti celovito urediti problematiko, se je treba začeti pogovarjati in med številnimi potencialnimi rešitvami izbrati ter implementirati najboljšo možno rešitev.

Nikakor ni sprejemljivo, da komunalna podjetja ne poznajo ciljne destinacije odpadnega blata, saj bi morala slediti poti odpadnega blata in v vsakem trenutku vedeti, kje se nahaja, saj gre nenazadnje za snov, ki je nevarna zdravju ljudi in okolju. Čim prej je treba vzpostaviti tehnološko napredne oz. digitalne rešitve za sledenje odpadkov in na ta način tudi olajšati delo kadrovske podhranjeni inšpekcijski službi pri odkrivanju anomalij. Pri tem je treba zagotoviti tudi zakonsko podlago, ki bo omogočila ustrezno sankcioniranje storilcev nelegalno odloženega odpadnega blata iz KČN ter odpravila sedanje anomalije glede plačila stroškov odstranitve nezakonito odloženih odpadkov na zemljiščih, ki so oddana v najem slamnatim podjetjem, ali ko njihovi lastniki oz. posestniki v izogib finančni odgovornosti razglasijo stečaj. Pri tem velja tudi poudariti, da končno ceno tovrstnega okoljskega kriminala nosijo uporabniki oz. potrošniki, medtem pa podjetja, ki bi morala skrbeti za ustrezno odstranjevanje odpadnega blata, sploh ne opravijo svojega dela in v mnogo primerih ne nosijo nobene odgovornosti.

V Ljubljani vidijo rešitev v reguliranju in združevanju segmenta na občinski ravni in regijskem povezovanju občin, ki bi tvorile enovito in zaokroženo geografsko območje, iz katerega bi se blato ustrezno obdelalo v napravi v okviru izvajanja javne službe. Glede na količino blata bi bilo smiselno vzpostaviti dve geografsko zaokroženi celoti na ravni občin, kjer bi zagotavljali odstranjevanje blata, oba obrata pa bi morala imeti možnost začasnega skladiščenja in prevzema blata iz obeh območij.

Medtem ko so občine odgovorne za celoten sistem ravnanja z odpadki, bi po naravi stvari morale skrbeti le za zbiranje in urejeno predajo komunalnih odpadkov v

nadaljnjo predelavo, saj ostale dejavnosti praktično ne sodijo v lokalno javno službo in presegajo strokovne in finančne sposobnosti povprečno velike slovenske občine. Komisija za lokalno samoupravo in regionalni razvoj izpostavlja, da je razprava o reševanju problematike odpadnega blata, ki presega zmožnosti lokalnih skupnosti, ponovno pokazala potrebo po vzpostavitvi pokrajin, ki bi zadeve širšega lokalnega oz. regionalnega pomena lažje in učinkoviteje urejale kot lokalne skupnosti na eni strani ali država na drugi strani.

* * *

Za poročevalca na seji Državnega sveta je bil določen državni svetnik Milan Ozimič.

* * *

Državni svet Republike Slovenije predlaga Vladi Republike Slovenije in Ministrstvu za okolje in prostor, da pobudo proučita in v skladu s šestim odstavkom 98. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14, 26/15, 55/20 in 123/20) nanjo v roku 30 dni odgovorita.